

פרשת במדבר: לפני הר סיני

פרשת במדבר היא בדרך כלל השבת הקודמת למתן תורה. הפרשה מתארת את התפקדותו של עם ישראל וסידורו לדגליו סביב אהל מועד. מבחינה רעיונית וסמלית, זה הוא המבנה האידיאלי והסמלי של עם ישראל, עם מקבלי התורה בהר סיני, הממשיך לעמוד לפני ה' ולקבל את תורתו, לדורות עולם. המעמד הזה מתואר כמעמד הנישואין של עם ישראל עם ה'. הוא: "כחתן יכהן פאר", והיא: "ככלה תעדה כליה".

ההפטרה, מנבואת הנביא הושע, חוזרת על רעיון המפקד של עם ישראל, מניינו וריבוי: "והיה מספר בני ישראל כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". ביום ההוא, העתיד לבוא, יתחדש הקשר בין החתן לכלה, יתרענן ויתחיה: "ביום ההוא תקראי אישי, ולא תקראי לי עוד בעלי... וארשתיך לי לעולם, וארשתיך לי בצדק ובמשפט ובחסד וברחמים, וארשתיך לי באמונה וידעת את ה'".

קשר הארוסין והנישואין שבין כנסת ישראל לקדוש-ברוך-הוא, הוא יסוד לאינספור דימויים ומשלים בתנ"ך, במקורות חז"ל ובספרות ההגות לגווניה ולדורותיה. הנחת היסוד המשותפת לכולם: התורה לא ניתנה לכל באי עולם. ההתגלות בהר סיני נועדה לעם ישראל בלבד, העם שבו בחר ה' להיות לו לעם סגולה, ממלכת כהנים וגוי קדוש. הקשר בין עם ישראל לא-להיו הוא ברית הדומה לברית הנישואין. זוגיות אינטימית, שאין מקום לאחרים להשתתף בה.

הברית שבין כנסת ישראל לבין ה' א-להיה, מחייבת את עם ישראל לקדושה ייחודית, שחובות וזכויות כרוכות בה. מצוות רבות שבין אדם למקום, נועדו לבנות את עולם הקדושה של עם ישראל. בכלל זה, מצוות הזמנים המקודשים – שבת ומועדים, מצוות קדושת המקום – התלויות בארץ, במקדש, בבית הכנסת. מצוות הקשורות לקדושת האדם – בתחומי האישיות, קידושין ונישואין, יוחסין וגירושין, ועוד ועוד. בצד אלו, נוספו לעם ישראל מצוות רבות של בין אדם לחברו מעבר לערכי המוסר האנושיים הבסיסיים, מצוות שנועדו לחזק את הקשר הפנימי והאחריות ההדדית בין בני ישראל, עמו של ה'.

יש להדגיש, שקיומה של ברית ייחודית זאת אינה מבטלת את אחריותם של הקב"ה ועמו לכל העולם כולו. אין היא מבטלת את מערכת הערכים האנושית היסודית, המשותפת לכל מין האדם שנברא בצלם א-להים. מעמד הר סיני לא מבטל חלילה את היסודות הכלל-אנושיים שהונחו בספר בראשית, הוא מוסיף נדבך אחר, ייחודי, לעם ישראל, ומטיל עליו גם יתר-אחריות כלפי הדרישות המוסריות הבסיסיות, דרך ארץ שקדמה לתורה. אם אין דרך ארץ – אין תורה.

הזכות להצטרף לברית עם ה' ניתנה לא רק לבני ישראל. כל אדם מאומות העולם החפץ להצטרף לברית יכול לעשות זאת בדרך של גיור. גיור, פירושו הצטרפות לעם ישראל מתוך נכונות להשתתף עמו במשימות שהוטלו עליו ושנטל על עצמו. כדרך שאמרה אמן של כל הגיורות, רות המואביה, "עמך עמי וא-להיך א-להי". מובן, שהצטרפות לעם ישראל מחייבת קבלת תרי"ג מצוות. (הויכוח המתקיים כיום בין חכמי ישראל על אופיין של דרישות הגיור מן העולים מזרע ישראל, אינו סותר את הנחת היסוד בדבר קבלת המצוות כתנאי מהותי להצטרפות לעם ישראל ולברית עם ה').

בעולם המערבי המודרני והבתר-מודרני קל יחסית לנקוט בתפיסת עולם רוחנית ודתית המבוססת על ערכי השויון, החרות, וצלם א-להים המשותף לכל בני האדם. תפיסת עולם המבוססת על פרשת הבריאה. קשה יותר לבסס תרבות ותפיסת עולם המבוססות על רעיון הייחודיות של עם ישראל וסגולתו. אין צורך לומר, שבמקום שהסגולה פוגעת בערכי היסוד של צלם א-להים, העמדה המיידית והראשונית תומכת בצד האוניברסלי וההומניסטי. הרעיון שיש הוה-אמינא להמנע מהצלת גוי מסכנת מוות תוך כדי חילול שבת נשמע לרבים בלתי נסבל. התביעה לאפשר לכהן וגרושה לממש את אהבתם בנישואין, כזכות היסוד האנושית של "ודבק באשתו והיו לבשר אחד" גוברת, בעיני רבים, על החובה המוטלת על הכהן לשמר את קדושת הכהונה בישראל.

חידוש הברית כמעמד קבלת התורה בחג השבועות, מחייב כל אדם מישראל לברר לעצמו לא רק את קומת היסוד של החובות המוסריות הנובעות מהיותו אדם בעל צלם א-להים, אלא גם את המשמעות המחייבת של השתייכותו לעם ישראל וקבלת מערכת המצוות שנועדה לעשותנו לממלכת כהנים וגוי קדוש. הן את המשמעות

בס"ד, תורת אמך, יהודה ברנדס, תשע"ג

האישית עברו ועבור ביתו, והן את האחריות הציבורית-חברתית שלו כחלק מבניין הקהילה, החברה והעם בארץ, במדינת ישראל ובעולם היהודי כולו.